

BEAUMARCHAIS

Egy őrült nap
avagy
Figaro házassága

Fordította:
Forgách András

Figaro számvető nagymonológja

(amikor abban a hiszemben van, hogy felszarvazzák)

Asszony, asszony, asszony!
Esendő, csalfa lény!...
Minden teremtetett állat az ösztönére hallgat: ti arra, hogy csálni kell?
Hiába unszoltam a grófnő előtt, hallani sem akart róla;
ezzel szemben az esküvő kellős közepén, pont mikor hűséget esküdött...
Az meg nevetett, míg olvasta a levelet, az az álnok.
Úgy álltam ott, mint egy hülye...
Nem, tisztelt gróf úr, nem kapja meg... nem lesz a magáé!

Nagyúr az lehet, de nagy szellem soha!
Legyen csak büszke a vagyonára, a rangjára, a kitüntetéseire, a hivatalára!
De mondja, mit tett ön azért, hogy ilyen magasra jutott?
Vette magának a fáradságot, volt szíves megszületni.
Pedig milyen középszerű!
Nekem meg, a fene vigye el!
több észre és körültekintésre volt szükségem ahhoz,
hogy kiemelkedjem a szürke tömegből,
hogy egyáltalán életben maradjak,
mint amennyivel száz évig is elkormányozzák Spanyolországot;
és most maga akar velem kikezdeni?

Jönnek... Ez Suzanne... nem, senki... Pokolsötét az éj!
Még félig se vagyok férj, de máris beleestem a legostobább férjszerepbe!

Van-e abszurdabb sors, mint az enyém?
Azt se tudom, ki szült,
banditák elrabolnak, annak nevelnek engem is,
de megundorodom az egésztől, valami tisztességes foglalkozásra vágyom –
de mindenhol ajtót mutatnak!

Kémiai tanulmányokba vetem magam,
tanulok hozzá gyógyszerant, sebészetet,
de még egy nagy úr protekciója is alig volt elég ahhoz,
hogy pályámat elkezdhessem, - mint lódoktor. –

Mivel nem akarom tovább szomorítani a beteg állatok életét,
és hogy kipróbáljam a legellentétebb foglalkozást,
bevetem magam a színház világába:
úgy kellett, mint malomkő a nyakamba!

Összecsapok egy komédiát a hárem-erkölcsökről;
spanyol íróként, gondolom, nyugodtan gúnyt űzhetek Mohamed prófétából:
erre jön egy követ... azt se tudom, honnan,
feljelent, hogy költészetem sérti a Magas Portát, Perzsiát,
az Ind félsziget jelentős részét, egész Egyiptomot,
Barca, Tripoli, Tunisz, Algír és Marokkó királyságát:
és tessék, kis komédiámat máglyára vetik,
hogy a mohamedán hercegek kedvébe járjanak, akik nyilván olvasni se tudnak,
és egyetlen vágyuk, hogy korbáccsal kékre püföljék a hátunkat
és közben azt üvölsék: "keresztény kutyák!"

- Ha megalázni nem is lehet a szellemet, meghurcolni azt igen. -
Orcám beesik, tartozom a háziúrnak:
már látom jönni a rémséges végrehajtót, a parókájába tűzött tollal,
beleremegek, és túl is teszem magam az egészen.

Akkoriban vita folyt, a gazdagság természetéről,
de mivel elmélkedni olyan dolgokról is lehet,
amik nincsenek az ember birtokában,
bár egy fillérem sem volt, írok egy dolgozatot a pénz értékéről és a tiszta bevételről,
mire látom, hogy a kocsi előtt, amiben visznek,
leeresztik egy nagy erőd felvonóhídját,
ahová belépve felhagytam minden reménnyel és lemondhattam a szabadságról.

Csak egyszer elkaphatnék egy ilyen újsütetű nagy embert,
aki könnyű szívvel tesz tönkre másokat;
jól megmondanám neki a véleményemet
amikor egy kiadós kegyvesztettség kigyógyítja a gőgjéből.
Megmondanám, hogy a kinyomtatott ostobaságoknak nincs semmi jelentősége,
csak ott, ahol tilos a terjesztésük,
hogy a bíráló szabadsága nélkül mit sem ér a hízelgő magasztalás;
és hogy csak a kicsi ember fél a kicsi betűktől.

Elegük lett abból, hogy egy ilyen ingyencsúszást tovább tartsanak
és egy szép napon kitétek az utcára;
és mivel ebédelni akkor is kell, ha az ember éppen nincs börtönben,
megint kihegyezem a tollamat,
mindenhol érdeklődöm, mi újság; mondják,
hogy pénzügyi visszavonultságom idején Madridban új rendszert léptettek életbe,
bevezették a szabadkereskedelmet
és ez a sajtótermékekre is vonatkozik,
azzal a kikötéssel, hogy írásaimban nem említem
sem a hatóságokat, sem a vallást, sem a politikát, sem az erkölcsöket,
sem hivatali személyeket, sem a hiteltestületeket, sem az operát,
sem egyéb látványosságokat, sem senkit,
akinek bármilyen véleménye van,
egyébként mindent szabadon kinyomtathatok,
mindössze két-három cenzor felügyelete alatt.

Élni kívánván az édes szabadsággal,
kis időszaki kiadvány megjelentetését hirdetem meg,
úgy vélem senki vizeit nem zavarom, ha újságomat
Limlomnak nevezem el. Huhh!
Ezer zugfirkász támad rám; betiltanak; ott állok megint munka nélkül!

Teljes volt a kétségbeesésem,
mikor valaki rám gondolt egy állás betöltésénél,
de sajnos megfeleltem:
számolni kellett tudni, egy táncost vettek fel a helyemre.

Nincs más hátra, lopni kell;
szerencsejátékban adom a bankot; fordul a kocka!

a legjobb helyeken vacsorázom,
és úgynevezett előkelőségek tárják ki előttem otthonuk kapuját,
hogyan odabent legombolják rólam a nyereség háromnegyedét

Magas lóra ülhettem volna;
kezdttem, megérteni, hogy a meggazdagodáshoz
elég ügyesnek és nem kell okosnak lenni.
De mivel körülöttem mindenki csal, lop és hazudik,
és egyedül tőlem várják el, hogy becsületes legyek,
megint csak én fizettem rá.

Már azon vagyok,
hogy búcsút intek ennek a szép világnak, le a víz fenekére,
amikor egy jóságos istenség eszembe idézi első foglalkozásomat,
fogom újra a felszerelést, a fenőszíjat,
a reményeket a gőzfejűekre hagyom, szégyenemet az út közepén,
mert az csak kolonc a gyalogosnak,
városról városra járva borotválók és végre gondtalanul megélek.

Nagyúr utazik át Sevillán, felismer, én megházasítom,
és cserébe, mert fáradozásaim révén jutott a feleségéhez,
most hozzá akar jutni az enyémhez!
Megintcsak intrika és újabb viszontagságok!

A szakadék szélén állok, és abban a szent pillanatban,
amikor feleségül venném a saját anyámat,
szép sorban előkerülnek a szüleim.
Fellángol a vita. Ki volt az? Ő volt? Én voltam? Te voltál? Hát akkor kicsoda?
Milyen bizarr ez az egész! Hogy kerültem én ebbe?
Mért ez történt velem, és miért nem valami más?
Ki mérte mindezt szegény fejemre?

Mivel nem szabadon választottam utamat,
nem tudom, hogyan térhetnék le róla;
virággal hintettem tele, amennyi csak jókedvemből tellett,
de a jókedv, amiről most beszélek, az enyém-e?

Enyém-e bármi?
Enyém-e ez az én, ami úgy foglalkoztat?
Ami kezdetben csak ismeretlen részecskék formátlan halmaza;
később magatehetetlen, nyomorult pondró;
később bolondos kis állat;
végül gyönyörre vágó fiatalember,
aki tud élvezni, ehhez megvan minden adottsága;
minden mesterségbe belevágott, mert élni muszáj
- hol úr volt, hol szolga, ahogy a sorsnak tetszett! -

Ambiciózus, de csak hiúságból;
szorgalmas, ha a szükség úgy hozza;
ám alapvetően mégiscsak lusta... a henyélést élvezi a legjobban!

A veszély szónokká teszi;
a jókedv költővé;
ha az alkalom kívánja, zenész; ha rájön a bolondóra, szerelmes;
mindent láttam, mindent végigcsináltam, mindent felhasználtam.
De mára szétfoslott minden illúzióm, és kiábrándultam... Kiábrándultam!... Kiábrándultam!...

Suzanne, Suzanne, Suzanne! kegyetlenül meggyötörsz!...
Lépteket hallok... Jönnek. Itt a mindent eldöntő pillanat!

(A TELJES MŰ:

<http://mek.niif.hu/00300/00328/00328.htm>)